

Debreczeni Márton ifjúkori levelei.

A kióvi csata jeles szerzőjének élete egészében még nem áll teljes világításban az irodalomtörténet vizsgálója előtt. Gr. Mikó Imre, Fülöp Áron, Gyarmathy Zsigáné, Versényi György, Kohlman Dezső s Széchy Károly elkes munkássága s gondos utánjárása sem tudta minden részletét felderíteni. Sőt Gyarmathy Zsigáné adatai nem egyszer az élő hagyomány és szerető visszaemlékezés rózsás ködével vonják be, olykor a való rovására.

Nem lesz tán érdektelen azért, ha Debreczeni ifjúságának épen abból a korából közlünk itt néhány levelet, mely a vizsgáló előtt éppen a legérdekesebb, t. i. költői hajlamainak nyilatkozása¹ s pályaválasztása² idejéből. E levelek tanúsága szerint tehát Debreczeni Márton 1820—1823-ben egy Magyarköblösön lakó család gyermekeinek volt a többek között tanítója s gondozója. A levelek azonban nem nevezik meg a kegyes patrónust.

Egyetlen útbaigazító nyomra az 1822 márczius 16-án kelt és Sándor napot köszöntő levél igazíthat, hogy patrónusát Sándornak hívták. E nyom azután elvezet Rettegi Sándorhoz, kinek felesége pedig Szentmarjay Julia volt. Ifj. Biás István,³ ki e leveleket megmentette, erősített meg abban, hogy Debreczeni patrónusa rettegi Rettegi Sándor. A régi nemesi ház ősi tisztességével, benső nemességével domborodik ki e levelekből Rettegi Sándor uram háza. A házi tanító és a család között valami közvetlen, meglepően kedves, bizalmas élet volt s ennek áldó hatása elkísérte Debreczenit a moldvai Jakobinába, hova bányászgyakorlatra ment s vele maradt Selmeczen a sanyarú diák évek alatt is. Annyira benső volt e kapocs, hogy a kolozsvári kollégiumból távozó Debreczeni, öccsét, Ferenczet, kit később szerető gonddal ő neveltetett, most patrónusa kegyes jóindulatába ajánlotta.

Maguk a levelek azonban leginkább írójukat ajánlják. Azt az egyenes, nyílt, becsületes embert mutatják, a milyen volt Debreczeni Márton teljes életében. Együttal tisztos fényt derítnek a Rettegi-házra is.

¹ 1819-ben kezdi anekreoni dalait írni. Széchy Károly : Debreczeni Márton költői művei 33. l.

² Az 1822/23. iskolai évben még theológiát hallgat a kolozsvári ref. kollégiumban. Ez évben Deés-Aknára kerül legatíóba s itt kap kedvet a bányászatra. Hihetőleg a 11. levél legatíóra való célzása e kirándulását jelzi ; Széchy id. m. 60. l.

³ A levelek átadásáért és szives közléséért fogadja e helyütt is köszönetemet

1.

Tekintetes Ur! Kegyes Patronus Uram!

Mi mindnyájan frissen vagyunk. A' Jóskáról való hír igaz volt, hanem azoltától fogva, miolta meg' fenytettem jól viseli magát, az afféle veszedelmes csintalanságoknak békét hagyott. A' küldötteket alázatos köszönetünk mellett vettük.

Semmi nevezetes ujságot nem tudok; de mégis éppen az estve halottam, hogy az Europai minden Potentatorok, kik személyesen, kik követtyeik által Bétsbe vagynak. Szennyesek mennek: 1. Sándorkának egy pár változója. 2. 1 Seb keszkenyője. 3. Aequé. 4. Két kendő, egy tángyér törlő. 5. Nékem egy pár változóm 's két fejer Leiblim. A' Szolgának egy pár változója.

Ezek után vagyok a' Tekintetes Urnak, Kolosvárt 1820 25^a Novemb.

alázatos szolgálja

Debretzeni Márton mp.

P. Sándorka éppen most mondá, hogy szeretné, ha többet curálhatna, még egy-két krajtzárjok ugyan van, de azt hamar magához veszi a collegium előtt áruló kofa Perceptor.

2.

Tekintetes Ur! Kegyes Patronus Uram!

Alázatos köszönet a' Tks Urnak, hogy Juvon meg érkezett a küldött portékákkal. Mi Borbára napját pénzen vett kenyérrel innepeltük, de még is vígan, 's kívántuk, és kívánnjuk, hogy a Tks Asszony neve napját sokszor és megelégedve érhesse el!! — 12-ik Decemb. ki mehetünk, ha bé jönnek utánnunk a mely is szeredához egy hét fog lenni. A holnapunk kitölt, a gazda aszszonynak ismét pénz kell, melyre nézve ha a környül állások engedik ne sajnáljon a Tks Ur vagy 5 Rft küldeni számára. Szenyesek ezek mennek: 1. A fiuknak egy-egy pár változójuk 'seb keszkenyőjökkel együtt. 2. Tángyér törlő, kendő. 3. Nekem egy pár változóm. 4. A szolgának inge, gatyája, kendője.

Ezek után a Tks Asszonyok kezeit tsokolván vagyok a' Tks Urnak

Kolosvárt, 1820 4^a Decembr.

alázatos szolgálja

Debretzeni Márton mp.

3.

Tekintetes Ur! Kegyes Patronus Uram!

ÉN csizmát még csütörtökön vettem 6 Rft és 10 xron a' miért háznál 9 Rft kértek. A bitskot is végre el készítvén a' kés csináló már most küldöm. Utánnunk Oktober tizedikére bé lehet küldeni, és így kedden estvére vagy szeredán reggelre hogy még szeredán estvére haza mehessünk.

A' gazdasszony allegál hogy rostált és¹ buzát méltóztatnak néki küldeni, külömben ceptiot formál, 's el nem veszi. A' Tks Asszonyok kezeit a' fiukkal együtt tsokolván vagyok a' Tekintetes Urnak

Kolosvárt, 1821 2^a 8-bris

alázatos szolgálja

Debretzeni Márton mp.

¹ Kiszakadva.

4.

A küldött pénzt vettem, és a commissio szerént küldök belőlle 3 font gyertyát, és egy font nádmézet, a többi a gazdasszonynak és holmi apró szükségekre maradván. Nagyon fájlaljuk a Tks Asszony rosszullete mindig tartását, 's ha az ohajtások valamit tehetnének a' végzések előtt, úgy szivünkől ohajtanok jobban létét!! Csokoljuk a Tks Asszonyok kezeit.... maradok a Tekintetes Urnak

Kolosvárt, 1822 4^a Martý

alázatos szolgálja
Debretzeni Márton mp.

5.

Nem oly hathatóságok egy halandonak is ohajtásai, hogy azok a' jövendő titkainak setét fátyolait széllyel vethessék 's a' legforrobb szív kérései se tudják a' meg kérhetetlen sors intézeteit meg változtatni, vagy meg semmisíteni: de bár így legyen is ez, — még sem tilthatja meg ez a' realitasok láthatarán tul eső képzet a háládatost, hogy magát, ha nem egyébütt legalább a' képzetek országába is.. meg ne nyugtassa. És ezzel a' gondolattal kívánom én is a' Tks Urnak hogy neve napját sokszor érhesse, de boldogabbul mint most, azaz: kedvesseinek jobban létével és boldogságával. — Éllyen a meg elégedés, és öröm karjai közt sokáig, mellyet majd gyermekeibe való öröme is tetézzon.

Szeredához egy hét vacatiót fognak adni, és így keddhez egy hét estvére bé lehet küldeni. — A' Tks Asszony jobban létén mindnyájan szivünkől örvendünk. Vagyok a Tks Urnak

Kolosv. 1822 16-ik Martý

alázatos szolgálja
Debretzeni Márton mp.

6.

A' mit reám bizott volt, imé el készülve küldöm ezen levélbe zárva. Ha némely helyeken tétzenék a' Tks Urnak változtatni, tehet hozzá, vehet el belőlle, hogy annál jobb legyen. Hoszszabbat nem irtam, mert ezzel csak a' le írása terhelődött volna; de ha ez is igen hosszú találna lenni, könnyen meg lehet kurtítani.

Harmad fél sing anginátot vettem és küldöm. — A Juon itt mulatásának oka volt a' boltoknak egész napi bézárt voltak, és a kocsis keresés, a' milyet lehet ugyan kapni eleget, de itt meg tett alku nélkül egy válal kozik a' Köblörsre való menetelre. A Tks Asszonynak kezeit a fiukkal együtt csokolván maradok a Tekintetes Urnak

Kolosvárt 1822 9-ik Juný

alázatos szolgálja
Debretzeni Márton mp.

7.

Mintha a' Don Quixot babonás ördöge munkálkodnék ki menetelünk ideje körül! Örökké olyankor adja elő magát egy halálos környül állás mely a' ki menetelt az én részemről akadályoztatja. Erdélynek már egy-néhány tiz esztendőök olta szeretett védelme, és oszlopa, a' hazafiaknak

derék pártfogyója, a' derék Hazafi G. Bánffi György Ur ö Exc. és az okos kormányozó benne 5^a Julý reggel 5 órakor örökös bucsut vett az Erdélyi kormány széktől, familiájától, a' hazától, és az egész Cosmopolitisch világtól. Az el temetése 8-a Julý lesz, — lelkiért való mise 9-a v. 10-a bizonyosan még nem tudhatom. Csak ugyan azon kívül is, hogy mint musikus a' halotti tisztelet homagiumát meg tehetem a' haza egy ilyen érdemes, de már el hunyt feje iránt egy ilyen temetést nem minden esztendőbe lehet látni, s ha szinte meg sem is tiltotta volna a R. Professor a' ki menetelt azoknak, a' kiket benn ért a' G. halála, a' láthatás vágyódása megérdemelné a' benn maradást: azomba a' Commissioikat ma el nem igazíthatom bé lévén zárva a bótok, melyre nézt nekem Csütörtökig itt kell maradnom de necesse. A gyermekek szerencsés haza érkezését ohajtva, 's a' Tks Aszszony kezeit csokolva maradok a Tks Urnak

Kolosv. 1822 7-a Julý

alázatos szolgálja
Debreczeni Márton mp.

8.

Minekutánna a' buzának vékája el költ per 1 Rf és 43 xronon, kezemhez vettem 42 Rf és 55 xr summa pénzt, melyből a commissio szerént ezeket vásároltam:

1 ^a A Tks Ur csizmája patkoltatással	---	---	7 Rf 12 xr
2 ^a Négy sing posztó per 1 Rf 50 xr	---	---	7 Rf 20 xr
3 ^a Egy kupa riskása	---	---	1 Rf — xr
4 ^a Egy kupa semle kása	---	---	— Rf 24 xr
5 ^a A' Tks Aszszony csizmája patkoltatással	5	Rf 12	xr
6 ^a A fűszerekre küldött 24 xrhoz pótlasul	—	Rf 6	xr
7 ^a Juonnak által adtam a' Szakáts csizmájára	3	Rf —	xr
7 ^a Ugyan neki a' szolgálójára	---	---	3 Rf 50 xr
8 ^a Hat sing fekete sinorra	---	---	— Rf 18 xr
9 ^a Kávéra, és annyi nádmézre	---	---	2 Rf 30 xr

Summa: 30 Rf 52 xr

A költség summáját az egészből ki vonván — marad 12 Rf 3 xr melyből Juon még ki vett 30 xrt tehát a maradék 11 Rf és 33 xr. Ebből még a gyermekek számára szükséges két Cellariusra, és egy Chrestomathiaira itt marad 3 Rf, mert a' bé jövetelünkkor kölcségre adott 1 Rf és a sapkából meg maradt 30 xr Classisbeli Conferatira, papirosra és gyertyára szinte mind el fogyott.

A gyermekeknek hat-hat xrt adtam: és így¹ megyen vissza a Tks Ur kezébe 8 Rf és 15 xr. Továbbá: hogy Secretarius Bethleni Urtól választ nem küldöttem nem a' feledékenység az oka, hanem az hogy ő falun volt akkor, valamint most is, 's bé se fog jönni még egy hét előtt, tehát addig választ nem küldhetek tőlle. A Tks Aszszony kezeit a fiukkal együtt csokolván vagyok a' Tekintetes Urnak

Kolosv. 1822. 12-a 9-br.

alázatos szolgálja
Debreczeni Márton mp

¹ a mi áthúzza.

9.

A' Pisti sántasága csak annyiból eredett, hogy a' gágon jázodozva Samuka által véletlenül meg taszított, és a' mint el esett térdét meg ütötte a padimentomba, tulajdon Samukának elő beszélése szerént. Egy elsőbe meg ütöztem rajta, látván hogy lábával egyenesbe lép, de mindjárt egy két proba után örömmel tapasztaltam lába könnyen hajlóságát, csak hogy az neki akkor egy kis fájdalmat okozott. El mentem vele Ferenczihez, a' ki lábát meg nézvén semmi veszedelmest abba nem látott, sőt minden orvoslás nélkül meg gyógyulónak mondotta; csak ugyan praescribáltattam vele valami kenőt, melyet meg csináltatván, még most is kenem olykor olykor vele a' lábát, noha már tökéletesen meg gyógyultnak láttzik és meg is van gyógyulva.

A' mi a Samuka szeme meg kékülését illeti, bizonyosan nem tudom a' Praeceptor ütéséből eredett é vagy nem, mert leg alább előttem olyan gorombául nem bánt vele; most ugyan a szemének nincs semmi baja. Annyi igaz hogy a' gyakori, ha szinte nem is kegyetlen verések által anyyira induralta a' fiut, hogy privata idején minden ütés nélkül is többnyire sir, mely a' nevelésbe nagyon el hibázott pont, — valamint az hogy a' gyermekekkel gyermeki játékokba elegyedik a' Tanító, azoknak excedál, a' kik Confidentiát vévén vissza excedálnak. A' bizodalmas Confidentia, az auctoritas meg tartásával a' leghasznosabb eszköz a' jó nevelésre, de a' határon túl a' legártalmasabb. Én ugyan senki szerencséje fel forgatásába sem igyekezem, nem is örvendek rajta; azon kívül nem is szeretném magamat senki előtt Crisisbe hozni azért; de az Atyai szeretet, és kötelesség szentsége iránt való tisztelet mindég nagyobb bennem, minden mások iránt valóknál. A' sok gyermek még meg van és egyet kivéve mind itt hál. Ezek nagyon ártalmas befolyással vagynak éjjel az egészségre, nappal a' gyermekek tanulására nézve.

Végre kaptam S. Bethleni Urtól választ, a' melyet most küldök. Ő ugyan Sigmondnak keresztelte a' Tekintetes Urat a' tituluson, de nálunk nem jár a' bérmlás.

A' hátra lévő kenyerek száma a' gazdaasszonynál csak hat vagy hét, innen cákulálhat a' Tekintetes Ur meddig érjük meg, el fogyván naponként egy, 's néha többetske is.

A' bor, tudakozódásom után, alkalmasint el megy 1 Rf és 40 xrokon. Ha könnyű szerrel meg eshetnék, ne sajnáljon a' Tks Ur egy kevés kostolót küldeni egy kisi korsóba vagy kulacsba. Ezek után a' Tekintetes Asszony kezeit a' fiukkal együtt csokolván vagyok a' Tekintetes Urnak

Kolosvár, 1822. 28^a 9-bris.

alázatos szolgálja

Debreczeni Márton mp.

P. Minthogy a' Bikát el nem adhatta Juon, az erogatiok fenn akadtak.

10.

Bethleni Ur csak szóval annyit válaszol, hogy x-br. 15-én egy részére exequalandó summából fogja ki fizetni az interest. Ő azt mondotta, hogy 1813-ig ki van fizetve az interes, de midőn azt feleltem volna, hogy arról tehát Quietantiájának is kell lenni, azt mondá hogy valami kis írása tán Apor Ferencz Urtól vagyon, de a' Tekintetes Urnál is lenni kell valami

jegyzésnek rolla. De még ennyiből nem hiszem hogy solválhassa magát a' praetendált idő alol. En az 1811-ik eszt. Martiusba költ *patens* 13. és 14-ik pontjaiból és az ezekhez ragasztott Scálából fel Calculaltam mennyi az interes : a' tőke pénz közép mértéke az interesre nézve 139 Mf. $46\frac{9}{11}$ xr, melynek interesse 22 esztendők alatt 183 Mf. és 45 xr, mert az interes a változó Scala szerént fizetődik, noha a tőkepénz bé fizetése csak az akkori Scála szerént lehet, mely is 1800-ba Septemberbe 115 volt, vagyis annyi bänkőért adtak 100 pengót. A' mig a' jövő expressustól bővebben tudósítna a' Tekintetes Ur a' Contractus, és Alba Thekámba zárva itt maradhatnak.

A' kenyérrel szükön érvük meg a' jövő csötörtökig, mert még Juon vissza sem indult, 's másfél már el is fogyott. December 14-én fognak Vacatiot adni.

A' Tekintetes Asszony kezeit a' fiukkal együtt csokolván vagyok a' Tekintetes Urnak

Kolosv. 1822. 5-ik xbr.

alázatos szolgája

Debreczeni Márton mp.

11.

A' gazdaasszonynak a' mult holnapra competált 9 Rfkat a' gabona árából ki vettem, a' jelen valóért el vár. A' gyermekek mennek, — vajha fris egészségbe tisztelhetnék szerencsés megérkezésekkel hív szüleiket! Én ki menetelem felől bizonyost nem irhatok, mert az a' Legatio fogás határozza meg. Vacatiói itt maradásom profitja ugyan több leszsz mint akár-melyik Kolosvári kollégyomhoz tartozó legatio jövedelme; de még is ha valami jó legatiót foghatok, ki megyek, külömben meg maradok a' Kolosvári Ecclesiánál, s' ezzel is szaporodik a' profit: — mely esetbe reméllem hogy a' Tks Ur jó szive nem fog reám meg nehezteni, mivel ha ki mennék is 2—3 nap alig ülhetnék ott, a' legatioba való menetel miatt, mert jóba meszszébb kell menni. Egyéb aránt a' környül állások szerént vagy Jósiekkal ki megyek, vagy általok bizonyoson fogom tudósítani a' Tks Urat.

Secretarius Bethleni Urnál ma is voltam, de mint a' minap most is x-br. 15-ére biztat. A' mi a' 130 fr. Capitalis irását illeti, nem calami errorból esett; mert ez nem azt teszi hogy az 1800-ik esztendőbeli Septemberi scala szerént 300 banko, 130 ezüstöt tett volna, hanem az hogy az interesezésre nézve a' 130 forint a' Capitalis: tudni illik: az interest a' Tőkepénz után minden esztendőbe nem annak az esztendőnek Scalája szerént kell fizetni, a' melybe a' Capitalis ki adatott, hanem annak Scalája szerént, a' melybe az interes fizetődik, és így a' 130 frt csak az 1800-tól fogva 1822-ig való Septemberi Scalák reductiojának közép mértéke, mert a' pénz Septemberbe adodott ki, 's következképpen ezen holnap Scalája szerént. A' tőkepénzt akármelyik időbe akarná fel venni a' Tkts Ur mindég azon esztendő Scalája szerént veheti fel a' melyikbe ki adodott, és így minthogy 1800-ba Septemberbe a' Scála 115 volt 300 forintért ma is 260 f $43\frac{55}{115}$ xr a' tőkepénz de ezüstbe é vagy bänkoba? itt a' bökkenő. Az 1811-be Martiusba költ *patens* tenora szerént 300 f. Anticipations-Scheinnal ki lehet fizetni 1800-ba kiadott 300 f. bänköt és itt az előbbi reductio is el enyészik; s minthogy ujjabb *patens* még nincs minden

kétség másoktól való tudakozódásom után is az 1811-iki patens tenorába oszlik el: azaz: ma is ki lehet 1800-beli 300 bánkot, mai 300 bánkóval fizetni, míg egy újabb patens, mely most munkába vagyon, más határozást nem tesz. Egyéb aránt Bethleni Ur előtt az interesező 130 f. Capitalisról semmit se szollottam még, — de nem is szollok, mivel minden esztendőről Continuo 300 fról ígéré az intert, de ezt bánkoba vegyem é vagy ezüstbe? Ó persze bánkoba fogja adni, 's van is jussa reá az 1811-k-i patens szerént. Erről még egy kis tudósítását instálom a' Tks Urnak a' Jósiek után jövő alkalmatosságról. A' Tks Asszony kezeit csokolva maradok a Tekintetes Urnak

Kolosvár, 1822. 12-a xbr.

alázatos szolgálja

Debreczeni Márton mp.

12.

Mi hálá Istennek mindnyájan frissen vagyunk. Kenyerünk van, 's még fog lenni péntekig. A' gazda asszonytól szűkőn hiszem hogy kapjunk liszt nélkül, de nem is igen szeretném, mert ezen esethe tetszésétől függő (!) nagyságú és jóságú kenyereket adna. Tekintetes Thot Pál Urékról in actu semmit sem tudok. Samuka nincs benn. A Tekintetes Asszony kezeit a fiukkal együtt csokolván alázatos tiszteletem mellett vagyok a' Tekintetes Urnak

Kolosvárt 1823 23^a Februar.

alázatos szolgálja

Debreczeni Márton mp.

13.

A' küldöttkeket alázatos köszönettel vettük. Küldünk egy szennyes abroszt 's két font gyertyát. Pistinek a' csizmája rossz lévén mást vettem, sapkát is fogok venni holnap. Az Examenek már nemsokára kezdődni fognak, mikor? még bizonyosan nints meg határozva; reméllem, hogy a' gyermekekbe meg elégedést találhatok a' megpróbáltatás idején. A' Tekintetes Asszonyt alázatosan tisztelve és kezeit csokolva vagyok a' Tekintetes Urnak

Kolozsvárt, 1823. 18^a Juny.

alázatos szolgálja

Debreczeni Márton mp.

14.

A' küldöttkeket alázatos köszönettel vettük, különösen én, a' ki illendően meg nem hálálhatom a' Tks Asszonyoknak irántam sok izbe és most is kimutatott kegyes jó szívűségét. Fogadja el érte egy háládatos érzésből származott köszönetemet, nem a' hízkelés szavaival teszem én ezt hanem önnön meggyőződésemmek édes képzetébe, melyet tulajdon tapasztalásom lételesített, 's ha szeretett gyermekei körül való fáradozásom által legkevésbé is ki mutathattam hálámat úgy én boldog vagyok magamra nézve mások által is.

A' gyermekek után bé lehet küldeni. Julius 7-ik napjának estvéjére, hogy 8-ikán azaz kedden ki mehessenek. Hogy a' Tks Asszony ágynevelővel is kíván rajtam segíteni ez reménységem felett való jóság és nagy gondtól ment meg engemet. Sokat nem vihetek, de szükségem felett is való, hanem

csak 2 vagy 3 lepedő, a' paplan, és egy párna. Ezeknek a' Tks Aszszonytól való meg nyerése irántam mutatott jóságainak summázása.

A' szennyeseimet éppen a' Todor meg érkezése előtt adám által egy mosónénak ezért tehát ki nem küldhetem. Alázatosan tisztelem Tks Rettegi Miklós Urat. Csokolom joltévó kezeit és alázatos tisztelettel maradok a Tekintetes Aszszonynak

Kolosvárt, 1823. 30-ik Juny

alázatos szolgálja

Debreczeni Márton mp.

Czím: Madame Madame *Juliette de Szentmarjai* avec tout le respect, et honneur a

M. Köblös.

15.

El jöve azon szempillantat, melybe nevelésem kormánnya alól kedves nevendékeimet örökre ki bocsátom. Oh milyen fájdalmas érzéssel cselekszem én ezt, mert szerettem őket mint testvérimet, — mert ezáltal egy olyan háznak jó szívű lakossaitól válok meg, a' kik négy esztendő alatt szülei pártfogással szerettek, s a' kik közt a békesség csendes kebelébe, talán egész életemnek legboldogabb óráit töltöttem. Oh ha azt a' megelégedést találhatom én fel a' kétszínű világ örvényes tengerén is valamely csendes szigetbe, melyel e Tks Ur és szeretett Háza népe meg tudott ajándékozni, úgy az én boldogságom a' lehetősök közt leg tökéletesebb leszsz. Nem hízkelkedés, hanem forró szívem legtisztább érzéseinek vallomása ez. Az el fojlodott érzés nagyon keveset tud szolani; ez oka annak hogy személyes találkozás(k)or szinte szotalan váltunk el. De hiszem másként a' pusztá szavak és köszönetek alkalmatlanok és az én forró köszönetemet és háladatosságom' nagyságát ki fejezni.

Oh mint fáj nekem mikor hallottam hogy a' természeti és polgári törvények solenniter tapododnak el 's a' forgó szél által fel kapott por szem el felejtkezik sorsáról, 's arról is hogy a forgó szél hamar földhöz tudja csapni a' büszke port; és just vásárel magának az igasságot talán font(t)al aruloktól, hogy a becsületes embert meg buktathassa, 's bolond göggyének áldozatjává tegye. De hiszem ez a' világ tonussa. Az Isten őrizze meg a Tekintetes Urat ott a' hol azon törvények ezt nem tehetik, melyeknek czímje az igasság, de csak arany ocularral olvasható.

Én soha sem bántam meg, nem is fogom meg bálni sirom szélig hogy a' Tekintetes Ur szeretett gyermekeit tanítottam, ez meg nyugtatja a Tekintetes Urat meg elégedésem felől. Kedves gyermekeit által adám Horváthnak mint Syntaxistákat gradussok változtatása nélkül. Adja Isten hogy ő is olyan meg elégedéssel, és örömmel fáradozzon körülök a' milyennel én. Az Ég adja meg a' Tekintetes Urnak mindazon örömeiket a' melyeket egy hív Atya vár és reméll jól nevelt gyermekeibe, 's oltalmazza meg a' sors méltatlan csapásaitól.

Az ötsém is megyen. Ajánlom a' Tks Ur kegyes indulatjába. Ó együgyű mert szinte csak a' természet kebelébe született, de nem rosszsz fiú. A szoktatás változtat rajta. Végre ajánlom magamat is a Tks Urnak azon egyenes szívű indulatjába, a' melyel eddig viseltetett irántam, és maradok a' Tekintetes Urnak

Kolosvárt 1823 7-ik July

örökre tisztelő szolgálja

Debreczeni Márton mk.

16.

Tekintetes Aszszony!

Könnyeket hullattak szemei midőn kedves gyermekei kezem alatt kezdtek a tudományos pálya futáshoz. Én is könnyeket hullattok most midőn őket kezem alól ki bocsátom. Oh mert kedves volt az a lántz melyel engemet mint erkölcsi Atyát hozzájok kötött a' szent kötelesség mennyivel lehet hát kedvesebb az melyel a' Tekintetes Aszszonyt, mint természeti Anyát a' természeti vonzódás hozzájok kötötte.

Én megyek, s Isten tudja mikor lehet szerencsém személyesen tisztelni. De akár merre hordozzanak is engemet sorsom környülállásai a' Tks Aszszony jó szíve és sok jótétei mindenütt háládatos emlékeim körül fog-nak lebegni, 's ez a' háládatos emlék legyen egy záloga a' Tks Aszszony-nál, örökös adósságomnak, midőn jóságait köszönettel se tudom vissza fizetni. Az Isten őrizze meg a balsorsnak minden csapásaitól, 's adja, hogy meg elégedésének örömpohara mindég tellyes legyen.

Ajánlom kedves ötsémet azon kegyes szívűségébe, melyet irántam oly sokszor ki mutatott. Pistit, Sigutzát, Ferenczet csókolva a Tks Aszszony kezeivel együtt örökös tisztelettel maradok a Tks Aszszony-nak

Kolosvárt, 1823 7-ik Julý.

alázatos szolgája
Debreczeni Márton mk.

Czím: Madame Juliette de Szentmarjai avec tout l'honneur et respect à M. Köblös.

17.

Jakobina 1823 20-a Aug.

Akár hányszor gondolok vissza a' Tks Urékra mindég egy édes el érzékenyedés futja át keblemet, 's bár mely jól légyek is itt — de még is a' honnvágy még nem alutt ki szívemből, s annyival égetőbb ez hogy azokról, a' kiknek sorsok inkább interessál semmit se hallhatok, — de mind e' mellett is reménységem felett való meg elégedést találtam itt.

Itt majd minden nap lehet ujságot látni. Görög, Török, Orosz, Kozák, Jerusalemi Sidó sat. gyakran fordulnak meg. A' Császárnak második fija Ferentz Károly 8-ik Aug. éppen itt volt Jakobinán, 's három napig mulatott. Nagyon szerette volna Erdélyben 's Magyar Országban menni vissza Bétsbe, de az Apja még oda haza meg tiltotta, azonba Staféta által is hogy a' Granitzig se merjen menni. A Tks Ur képzelheti mitsoda okból. A' Printz nagyon fillegrán munka, hoszszu, vékony suhantzár, az ábrázatja éppen olyan, mint az apjának T. Ignátz Uramnak gypsből öntött képe. Jól beszél Magyarul, 's a' Magyarokat nagyon szereti. Ugy láttzik hogy nem bigott. Hoszszasabban nem írhatok, mert egy tutszet levelet kell írnom 's az alkalmatosság mindjárt indul.

Ajánlom az Ötsémet kegyességébe, talám ha az Isten éltet még egyszer személyesen is meg köszönhetem irántam és iránta mutatott jóságait. Az Ég oltalma és áldása légyen minden hozzá tartozóin. Tisztelem mind azokat valakik felöllem jól emlékeznek. A Tks Aszszony kezeit, s a' gyermekeket csókolom, 's alázatos tisztelettel maradok a' Tekintetes Urnak

alázatos szolgája
Debreczeni Márton mk.

18.

Már esztendeje el mult, hogy tisztelt Háznépe kebelétől búcsúmat vettem, 's hogy ezen idő alatt még csak egy levelet küldöttem, talán azt gondolhatná hogy én is azon fecskefaj madarak közé tartozom, a' mellyek csak ott tisztelik énekekkel a vidék lakossait, a' hová őket a' változó esztendő legszebb része csalta, s mihelyt az ősz hidegülni kezd, el távozásokkal többé nem hangoztatják azon helyi dicséretét, melybe nem sokkal az előtt csendes nyugodalmat érzettek, — de én másképpen esmerem a' Tekintetes Ur jó szívét, — tudom hogy nem kívánja, 's nem is szeretné ha mindennap el zengeném egy-egy levélbe háládatos emlékem, — tudom azt is hogy sokkal kedvesebben veszi ha olykor olykor sorsomról tudósítom, — és ezen gondolattal küldöm mostani soraimat is.

Hogy Selmeczen vagyok, már tiz holnapja. Legfőbb örömeim között számlálom hogy még eddig mindég egészséges voltam. A' levegő itt nagyon friss, — sokat hasonlít a' Kalotaszegihez. A város Dél felü részén egy igen szép kerek hegy van. Tetején egy pompás Kapolna, oldalai rakva aprobakkal. A' vakon buzgó népek meszsze földről járnak ide bucsura, és olyankor három nap alatt éjjel nappal meg nem szünik az éneklés. A bucsusok karavánoként járnak, 's mindenik csoportnak a maga fa Jézussa, 's különös szokás hogy ha kettő őszve találkozik egymást meg csokoltatják. A' papoknak természet szerint nagy hasznok van, mert a' hegy oldala rakva perselyekkel. — Innen szép kinézés esik, 's magam is gyakran nézem tetejéről a' Kárpáth hegy lánczainak kedvelt hazám felé való nyulásait. A' lakosok nagyobbára Totok, és Németek. Nevek characterizálja őket, — 's ha nem írnam is lehet concludálni a' drágaságra. Huszon négy orába egyszer eszem, és egy holnapig 13 Rfért. A' kölcség szük volta arra kényszerít hogy a' még hátralévő két esztendei Cursust együvé vegyem, és így még 17 holnapokig leszek itt. Most két holnapig nyugalom időnk van, ez alatt a' Balaton környékét fogom őszvegyalogolni.

Ha szerencsés lehetnék a' Tekintetes Urtól vagy egy levelet kapni, a' Sándorkáék tanítója feteheti a' postára 's ezen az uton el jöhet hozzám.

Tisztelem Thoť Pál urékat, — tisztelem mindazokat, a' kiket a' Tekintetes Ur szeret. Csokolom a' Tekintetes Aszszony kezeit, csokolom az én kedves volt nevendékeimet, 's egész Házanépének a' lehetőségig való meg elégedést ohajtva maradok a' Tekintetes Urnak

Selmeczen, 1824. 4-ik Septemb.

alázatos szolgálja
Debreczeni Márton mk.

(Ujverbász.)

Szász Ferencz.

Basirius Izsák 1660-iki magyar folyamodványa.

Basirius Doktornak, Nagyságtok hű szolgájának alázatos supplicatiója Nagyságodhoz.

Kegyelmes Asszonyom,¹ az én Nagyságtokhoz való tökéletes hűségemtől viseltetvén, az angliai Királynak ő Felségének, második Károlynak (nékem kegyelmes uramnak,) ki engemet levele által maga udvarában hí, ennekelőtte egynehány napokkal írtam volt² alázatosan, hogy az én boldog emlékezetű kegyelmes uramnak testének eltakarításáig³ Nagyságtok udvarában engedjen lennem, kinek utolsó szolgálatomat is jó szível kívánám

¹ II. Rákóczy György fejedelem özvegye, Báthory Zsófia.

kitölteni. De látván, hogy Nagyságtok udvarában kevés szükség vagyon reám, mert ugyanis mi haszna vagyon ott az Doctornak, az hol semmi jót sem tanulnak, az jóra semmi gondok nincs; nem vagyok Kegyelmes Asszonyom hízkelkedő, hanem mint igaz, hű szolga, igazat akarok mondani, mert mindenkoron inkább kívánom az én uramnak s fejedelmeknek lelkének üdvösségét, hogy nem mint elmuló jó akaratját. Annak okáért az én boldog emlékezetű kegyelmes uramtul nekem rendeltetett fizetésemnek hátra maradt részének computusát, supplicatiómban Nagyságotnak aláztoson be küldöttem, Nagyságot arra rendeltetett tiszteinek ítéletek eleiben terjesztvén; melyben az én dicsőséges emlékezetű kegyelmes uramnak maga kezének írásával megerősített adományát s igireitit előadni kész vagyok; Nagyságotnak is aláztoson könyörögvén azon (mivel Nagyságotnak én idegen bujdosó lévén, hűséges, s állhatatos voltam,) hogy kegyelmességéből méltóztassék parancsolni, fizetésemet igazán adják ki; tisztességesen ereszenek el, bátorságos úti levelet is méltóztassék Nagyságot adni; melyet mindeniket Szász Sebesben, halála előtt, üdvözült kegyelmes urunk én nekem megígirt vala. Lelkem ismereti szerint is nem csak az engem visszahívó Felső királynak engedni tartozom, hanem magam, cselédimre való gond és feleségem is siettet visszamennem (úgy mint édes feleségemnek s őt gyermekimnek túlem távollétek, kitűl tízenegyzesztendeje, miolta eltávoztam, az megholt angliai királyhoz, első Károlyhoz való hűségemért, és az fiához, második Károlyhoz való engedelmisségemért; immár Isten kegyelmességéből tegnapelőtt nekem küldött levelében (melyet ifju urunkkal⁴ ő Nagyságával is közlöttem) az Méltóságos ur, Kreshi (?) gróf úr ő Nagysága illendő alkalmatosságot mutatott, melyet elmulatni véteknek tartok; mely levelében azon kér az gróf ő Nagysága, hogy siessenek s vele együtt bátorságosan elmehetek Angliában, engemet úti társul megvár Vratislaviában⁵ s valamig Nagyságot kegyelmes választételét nem látom, addig nem tudok levelére választ tenni. Kegyelmes Asszonyom, gondolja meg Nagyságot izenetét, hiszem idegen országokban is azért tudok én Nagyságotnak használni s Nagyságot ügyének szolgálni, hogy itt is igaz, hű s állhatatos voltam. Kegyelmes Asszonyom, felette igen messze út innét Anglia, mind tengeren s mind szárazon, s költséget is bővebbet kíván, mint sem én túlem lehessen, dicsőséges emlékezetű üdvözült kegyelmes uramnak s az királynak ő Felsőségének tisztességeknek s méltóságoknak megmutatására kitetszenek s magamnak, ki Nagyságot[ért] mint elszegényedtem böcsületemre. Könyörögök annak okáért Nagyságotnak aláztoson, jól tudván, hogy Nagyságotdal együtt születetet legyen az kegyelmesség s könyörületesség, természetű is arra hajlandó; méltóztassék fizetésemet kegyelmességéből kiadatni; hogy Nagyságot kegyelmességeért idegen országokban is Nagyságot kegyelmességének hírért, nevét én is terjeszthessem. Az úton, vizen járónak s bujdosónak Istene áldja meg Nagyságotat.

N. K. V. V.

Hátlapján: Supplex libellus Doctoris christiani ad principem christianam. — Eredeti, idegen kéz írású; a durhami káptalani levéltárban.

(London.)

Kropf Lajos.

² E levélnek folyamodványa megvan a durhami káptalani levéltárban, kivül Basire e rájegyzésével: Anno 1660. Out of Hungary. My petition to the K[ing].

³ Az 1606 június 7-én elhalt II. Rákóczy György.

⁴ Rákóczy Zsigmond. ⁵ Breslau, Boroszló.